

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Gemeente Oss

Accountantsverslag 2020

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
10 mei 2021

 Interactief PDF rapport

- ☰ Aanbiedingsbrief
- ⓘ Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- ☰ Jaarstukken
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen

Aanbiedingsbrief

Gemeente Oss

T.a.v. raad en college van burgemeester en wethouders

Postbus 5
5340 BA Oss

10 mei 2021

Geachte raad,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze controle op de jaarrekening 2020 (de 'jaarrekening') van gemeente Oss. We hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan 2020 gedateerd op 20 november 2020.

Dit verslag betrekking heeft op de belangrijkste bevindingen uit onze controle 2020. Deze bevindingen zijn transparant en constructief besproken met de ambtelijke organisatie en de portefeuillehouder financiën.

Graag bespreken we de inhoud van dit verslag tijdens de vergadering van de rekeningcommissie op 10 juni 2021. Hebt u nog vragen, neemt u dan contact met ons op. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit accountantsverslag nader toe te lichten.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. T.A.G. van Boxtel RA
senior director

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Boschdijk tunnel 10, 5611 AG Eindhoven, Postbus 6365, 5600 HJ Eindhoven, T: 088 792 00 20, F: 088 792 94 13, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onze kernboodschappen

Een goedkeurend oordeel op getrouwheid en rechtmatigheid

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2020 van gemeente Oss afgerond en hebben een goedkeurende controleverklaring over de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekening afgegeven.

De bevindingen blijven onder de materialiteitsgrens. Ook uit de controle van de SiSa-bijlage komen geen bevindingen naar voren. De Wet Normering Topinkomens (WNT) is nageleefd. Uitgaven binnen het sociaal domein vinden rechtmatig plaats.

We hebben geen indicaties van fraude en/of niet-naleving van wet en regelgeving geconstateerd.

Uw financiële positie is gezond

Het resultaat voor bestemmingen is positief €21,9 miljoen. Daardoor is het vermogen gestegen van €122,2 miljoen naar €144,2 miljoen.

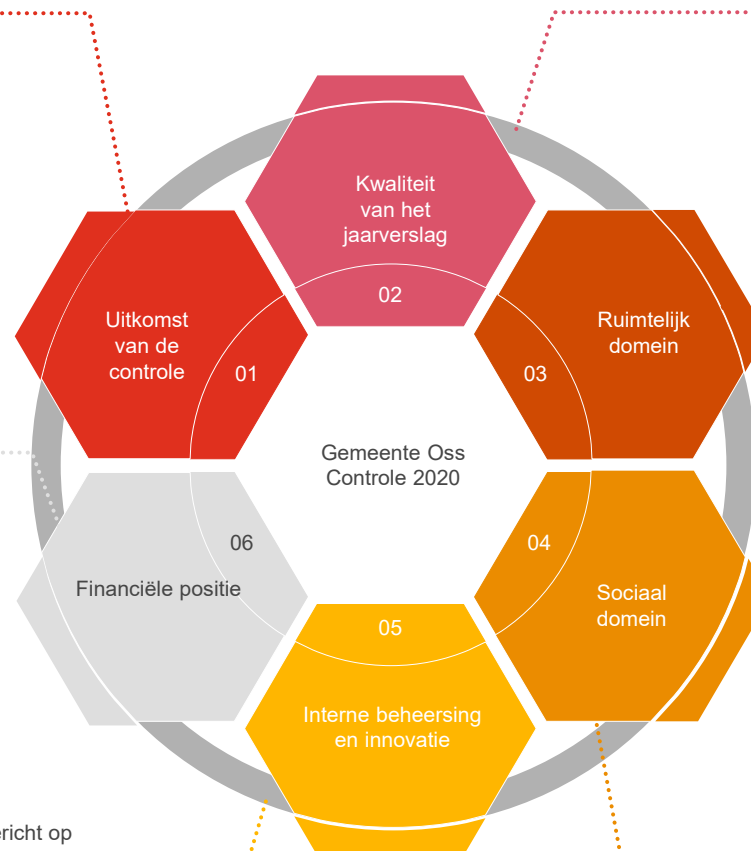
Uw gemeente is goed in staat op risico's op te vangen met het aanwezige vermogen. Uw weerstandscapaciteit is toegenomen van €29,8 miljoen naar €42,6 miljoen

Schattingen zoals opgenomen in de jaarrekening komen evenwichtig tot stand.

Doorontwikkeling organisatie

Binnen de gemeente Oss zien wij een gezonde inzet gericht op verbetering van de interne organisatie, bijvoorbeeld de doorontwikkeling van het financiële pakket en de voorbereiding voor de inrichting van de rechtmatigheidsverantwoording.

Ons accountantsverslag is uitsluitend opgesteld voor het gebruik van de raad en het college van burgemeester en wethouders van gemeente Oss. Het is niet toegestaan dit verslag aan derden te verstrekken zonder onze voorafgaande toestemming. Wij aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid of verantwoordelijkheid als gevolg daarvan jegens enige andere persoon die dit verslag in handen krijgt of er gebruik van maakt.

Het jaarverslag is van goede kwaliteit

Het jaarverslag heeft een goede leesbaarheid en een koppeling met indicatoren. Doordat het jaarverslag start met een korte algemene inleiding en de uiteenzetting van het financieel beeld, geeft dit een duidelijk inzicht in de realisatie. De paragrafen hebben een goede informatiewaarde

Uw ruimtelijk domein is in beweging

Het ruimtelijk domein van gemeente Oss is in beweging. Hier zien we hoge realisaties op bestaande exploitatieprojecten, wat leidt tot een daling in de boekwaarde van €25,4 miljoen naar €6,5 miljoen per jaareinde.

Afsluitingen Jeugd en WMO vinden plaats conform plan

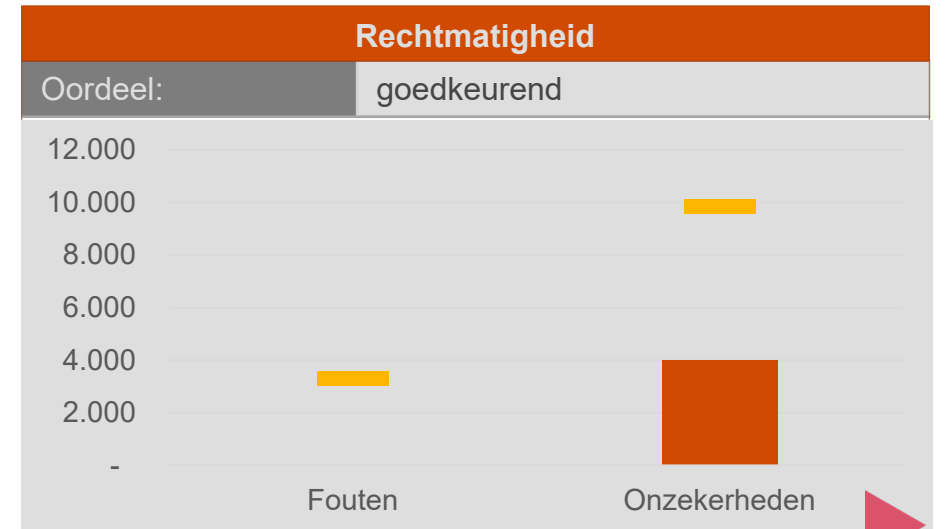
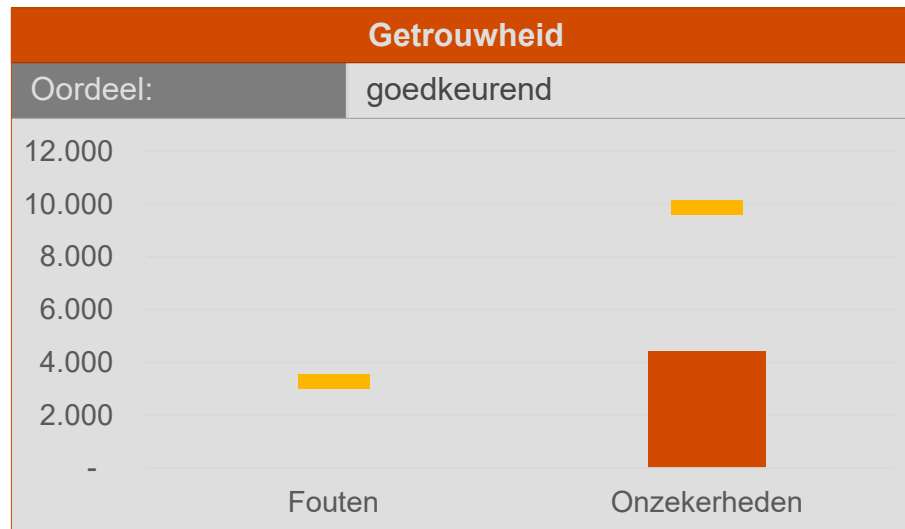
Binnen het sociaal domein (Jeugd en WMO) is het afsluitingsproces conform plannen verlopen. De procedures uitgevoerd door de gemeente, alsmede informatie ontvangen van de centrumregeling stellen gemeente Oss in staat de prestatielevring van zorg vast te stellen. De schattingen die het college daarbij heeft gemaakt achten wij evenwichtig.

Wijzigingen in centrumregeling WMO regio Brabant Noordoost-Oost leiden niet tot aanpassingen in ons oordeel

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2020

- Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld**
 Wij hebben de controle van de jaarrekening 2020 van gemeente Oss (inclusief [SiSa-bijlage](#) en [verantwoording WNT](#)) afgerond en zijn van plan een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening af te geven op getrouwheid en rechtmatigheid, onder voorbehoud van goedkeuring van de jaarrekening door de raad. De [reikwijdte](#) van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van ons controleplan.
- Wij hebben geen niet-gecorrigeerde controleverschillen geconstateerd**
 De door ons geconstateerde onzekerheden blijven binnen de door u gestelde goedkeuringstoleranties op het aspect [getrouwheid](#) en [rechtmatigheid](#).
- Jaarverslag verenigbaar met de jaarrekening**
 Wij hebben vastgesteld dat de andere informatie die samen met de jaarrekening wordt gepubliceerd, bestaande uit het jaarverslag en de overige gegevens, verenigbaar is met de jaarrekening.

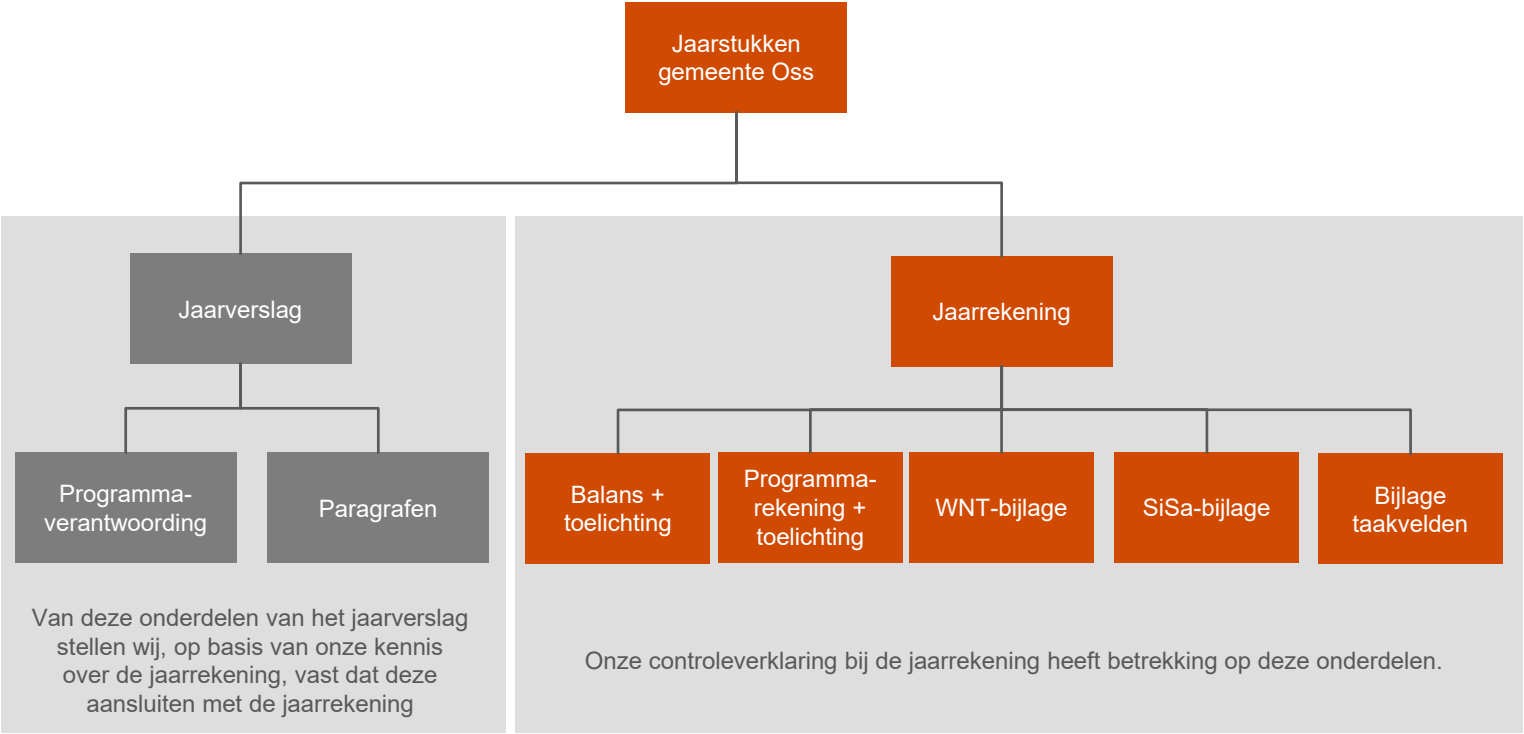

= absoluut bedrag fouten of onzekerheden x €1.000
 = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x €1.000

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Reikwijdte van onze controle

De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In het controleplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle. Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het controleplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Niet-gecorrigeerde controleverschillen inzake getrouwheid en rechtmatigheid vallen binnen de toleranties

De volgende geconstateerde controleverschillen zijn niet gecorrigeerd in de jaarrekening. Het management heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is. Wij zijn het eens met de beoordeling van het management en concluderen dat het bedrag aan niet-gecorrigeerde verschillen niet materieel is. Tevens is het overzicht van het effect van de bevindingen met het aspect rechtmatigheid opgenomen boven de door u gestelde rapporteringstolerantie van € 365.000.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Getrouwheid (x €1000)		Rechtmatigheid (x €1000)	
			Fouten	Onzekerheden	Fouten	Onzekerheden
1	Onzekerheid uit LTA, niet gecontracteerde zorg en maatwerk	Lasten Jeugdzorg	0	4.436	0	4.436
2	Niet nalevering EU-aanbestedingsrichtlijn bij inkoop	EU-aanbestedingswet	0	0	0	500
Totaal			0	4.436	0	4.936

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken**
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Onze bevindingen bij de jaarstukken

Wij hebben de getrouwheid van de jaarrekening gecontroleerd en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties. Onze bevindingen vindt u in dit deel.

De impact van COVID-19 op het resultaat 2020 en de rechtmatigheid is belangrijk geweest. De financiële positie van de gemeente is desondanks stabiel

In het sociaal domein bestaan belangrijke onzekerheden in de prestatielevering van de Jeugdzorg kosten stromen van het landelijk transitie arrangement, overgenomen contractverplichtingen en maatwerk.

In het ruimtelijk domein Zien we hoge realisaties op bestaande plannen. De schattingen die het college heeft gemaakt achten wij ook evenwichtig.

Bij rechtmatigheid hebben wij onzekerheden geconstateerd ten aanzien van naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Het gaat hier om inkopen waarvan de oorspronkelijke aanbestedingsmethode niet herleidbaar is.

≡	Aanbiedingsbrief
i	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
≡	Jaarstukken
	Financiële positie
	Sociaal domein
	Ruimtelijk domein
	Getrouwheid
	Rechtmatigheid
	Informatiewaarde
	Speerpunten
👁	Interne beheersing
📈	Ontwikkelingen

De financiële positie van uw gemeente is goed

De financiële positie is op basis van de jaarrekening 2020 verder verbeterd

Het resultaat voor mutaties in de bestemmingsreserves is positief €21,9 miljoen. Daardoor is het vermogen gestegen van €122,2 miljoen naar €144,2 miljoen. Binnen het vermogen zijn de bestemmingsreserves gestegen van €82,8 miljoen naar €88,3 miljoen. Hiermee is een versterking van de vermogenspositie gerealiseerd.

Realisatie positiever dan begroot en Finrap

Het begrote resultaat voor bestemmingen betrof €1,4 miljoen en vormde de uitgangspositie voor het eigen vermogen in de begroting 2021-2024. Uw begroting 2021-2024 start met een eigen vermogen van €125,4 miljoen per 1-1-2021. Het gerealiseerde eigen vermogen eind 2020 betreft €144,2 miljoen. Hiermee kent boekjaar 2021 een sterkere uitgangspositie dan initieel begroot.

De financiële positie is op basis van de jaarrekening 2020 goed

Vorig jaar hebben wij in ons accountantsverslag gemeld dat de financiële positie van gemeente Oss goed was. In de door ons opgestelde [benchmark](#) met landelijk vergelijkbare gemeenten valt gemeente Oss eind 2020 wat betreft weerbaarheid positief op, op gebied van solvabiliteit. Op de wendbaarheid scoort gemeente Oss tevens positief op de verschillende kengetallen.

Volgens de begroting 2021-2024 blijft de vermogenspositie goed, al staat de toekomstige exploitatie onder druk

Ten aanzien van de weerbaarheid laat de meerjarenbegroting een stabiele solvabiliteit zien, die hoger is dan de benchmark. De structurele exploitatieruimte gaat naar bijna 0%, net zoals bij de andere gemeenten. De wendbaarheid wordt voornamelijk beïnvloed door de stijgende schuldquote in verband met het geplande investeringsniveau gemeente Oss. Hierbij laat gemeente Oss een grotere stijging zien dan

de benchmark. Met betrekking tot de belastingruimte kent gemeente Oss een lager percentage, hetgeen eventueel ruimte biedt.

Uw begroting toont aanhoudende tekorten voor de jaren 2021 (1,1 miljoen), 2023 (2,8 miljoen) en 2024 (1,7 miljoen). Uw exploitatie staat onder druk. Dit blijkt mede uit het oordeel van de provincie om een 'code oranje' af te geven op de begroting 2021-2024. Middels verhoging van het OZB tarief en het verzoeken van compensatie voor de hoge lasten binnen Jeugdhulp en WMO probeert gemeente Oss deze effecten te mitigeren. Desondanks zal voor de tekorten over 2021 en 2023 de algemene reserve worden aangewend.

Het contrast tussen de ambities van gemeente Oss ten opzichte van haar bestaande formatie blijft een terugkerend onderwerp in de rapportagecyclus. Naast deze hoge ambities wordt gemeente Oss geconfronteerd met financiële uitdagingen. Hierdoor ontstaat de noodzaak om keuzes te maken binnen de bestaande ambities. Uitgangspunt hierbij is dat investeringen zoveel mogelijk worden doorgezet om zodoende anticyclisch op de marktbeveging in te kunnen spelen. Dit brengt op korte termijn verhoogde financiële druk op de gemeente. Wij raden u aan binnen de mogelijke ruimte periodiek goed te blijven monitoren wat het effect is van structurele danwel incidentele lasten. Dit met hierbij gekoppeld de beleidskeuzes vanuit de bestuurlijke prioriteiten en ambtelijke capaciteit.

In de meerjarenbegrotingen zijn nog niet de (lange termijn) effecten van de coronacrisis (zie [blog Martine Koedijk](#)) en de herijking van het gemeentefonds verwerkt. Dit is wel opgenomen in de risicoanalyses waarop ook de berekening van het weerstandratio is gebaseerd. De weerstandratio (verhouding weerstandsvermogen – risicoprojectie) op basis van de begroting 2021-2024 is voor gemeente Oss 1,74 structureel en 3,67 incidenteel. Dit heeft een negatief effect op de weerbaarheid.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken

Financiële positie

Sociaal domein

Ruimtelijk domein

Getrouwheid

Rechtmatigheid

Informatiewaarde

Speerpunten

Interne beheersing

Ontwikkelingen

De kengetallen laten een overwegend positieve ontwikkeling zien

Analyse kengetallen

De dalende netto schuldquote en stijgende solvabiliteit laten een verbetering in de financiële positie zien. Deze kengetallen laten zien dat de gemeente met voldoende eigen middelen gefinancierd is.

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding weer tussen de boekwaarde grondexploitatie en de totale baten van de gemeente Oss. De belangrijkste mutaties in de boekwaarde zijn toegelicht in het onderdeel [ruimtelijk domein](#). De daling wordt veroorzaakt door de daling in boekwaarde van grondexploitatie welke is veroorzaakt door het vergevoerde stadium van de exploitatieprojecten.

Het is aan de gemeenteraad om de belastingtarieven vast te stellen. De gemeente heeft nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken, mocht dat nodig gaat zijn.

De structurele exploitatieruimte laat ten opzichte van 2019 een daling zien. Dit benadrukt de uitdaging te komen tot een structureel sluitende exploitatie zoals toegelicht binnen de [begroting 2021-2024](#). Een negatieve structurele exploitatieruimte betekent dat de structurele lasten niet gedekt worden met structurele baten.

Kengetallen	Gemeente Oss		Landelijk**	
	2020	2019	2020*	2019
Weerbaarheid				
Solvabiliteit	44,10%	38,33%	30%	34%
Grondexploitatie	1,91%	8,47%	9%	12%
Structurele exploitatieruimte	-0,27%	1,61%	0,29%	0,01%
Wendbaarheid				
Netto schuldquote	20,47%	35,46%	70%	56%
Netto schuldquote gecorrigeerd	13,21%	25,86%	64%	49%
Belastingcapaciteit	95,37%	95,54%	104%	103%

* op basis van de begroting 2020

** Bron: <https://findo.nl/jive>

Financiële positie

Sociaal domein

Ruimtelijk domein

Getrouwheid

Rechtmatigheid

Informatiewaarde

Speerpunten

👁 Interne beheersing

📈 Ontwikkelingen

Het weerstandsvermogen is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar

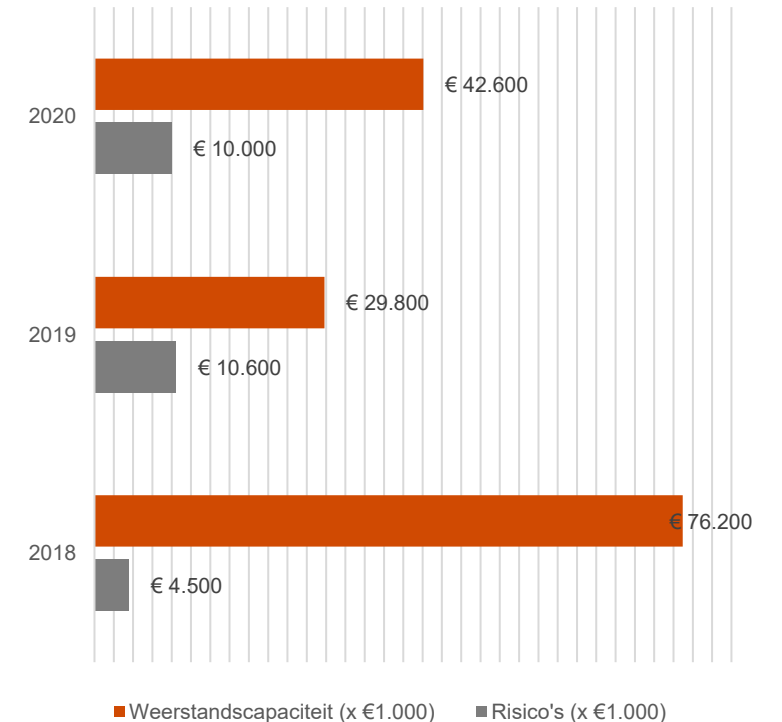
De opgenomen tabel laat de verhouding zien tussen de geïnventariseerde risico's en het weerstandsvermogen. Gemeente Oss maakt in het bepalen van de risico's en het weerstandsvermogen een uitsplitsing naar de incidentele en structurele elementen. Uitgangspunt is dat de weerstandsratio minimaal 1 is. Het weerstandsratio voor gemeente Oss ligt per einde boekjaar op 4,40 voor incidentele stromen en 3,31 voor structurele stromen. Hiermee is het weerstandsvermogen van voldoende omvang om de gekwantificeerde risico's te ondervangen.

Het weerstandsvermogen eind 2020 is positiever dan begroot. Dit toont een sterkere vermogenspositie van gemeente Oss per 1-1-2021 dan initieel verwacht.

Ten opzichte van voorgaand jaar zien we met name een toename op incidentele risico's gerelateerd aan Covid-19. Door de toename in incidentele weerstandscapaciteit zien we desondanks een stijging in de incidentele weerstandsratio.

De belangrijkste risico's zijn (x €1.000)

- Risico's grondbedrijf - €5.630
- Effecten Covid-19 - PM
- Volumegroei WMO - €900
- Wachtgeld wethouders - €540
- Prioriteiten organisatie - €500

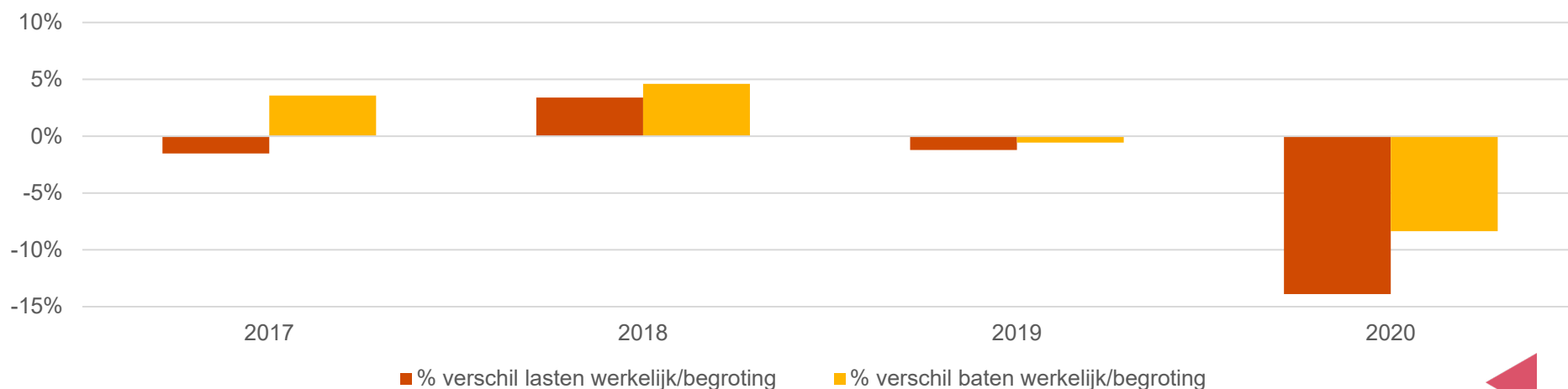
De realisatie van het resultaat in 2020 is hoger dan de begroting

In onderstaand overzicht zijn de gerealiseerde baten en lasten (voor reservemutaties) vergeleken ten opzichte van de begroting met de jaren 2017 en 2018 en 2019. Het resultaat voor mutaties reserves laat in 2020 een positief saldo van € 21.903.000 zien. In de primitieve begroting was uitgegaan van een nadelig saldo van €1.277.000 en in de begroting na wijzigingen €1.353.000 positief. De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting na wijziging zijn toegelicht in de jaarrekening bij samenvattend financieel beeld. De belangrijkste elementen hieruit zijn:

- Lagere lasten beschermd wonen: €5,1 miljoen door lagere bezetting, hantering uniform tarief en lagere kosten voor project

harmonisatie.

- Vertraging in projecten wegen, straten en pleinen: €2,4 miljoen.
- Lagere personeelslasten/overhead: €1,3 miljoen.
- Lagere uitgaven jeugdzorg: €1,1 miljoen door verplaatsing deel project transformatie naar 2021.
- Lagere kosten afvalverwijdering particulieren: €1,1 miljoen.
- Positief effect uit december circulaire en afrekeningen in voorgaande jaren: €0,7 miljoen.
- Hogere baten OZB belasting €0,5 miljoen.

Uitkomsten sociaal domein liggen in lijn met voorgaand jaar

Tekorten jeugdzorg in benchmark

Het sociaal domein kent een stevige opgave. Sinds 2015 is er sprake van een stijging van het aantal inwoners dat gebruik maakt van maatwerkvoorzieningen (Jeugd en Wmo). Oss kent hierin nadrukkelijke aandacht op de regie en sturing van zorgcontracten om zodoende tijdig inzicht te krijgen in de financiële consequenties van lopende ontwikkelingen. Uit de "Benchmark tekorten jeugdzorg" van 30 maart 2021 blijkt dat 97% van de gemeenten een tekort heeft op jeugdzorg. Gemeente Oss zit met een tekort van 18% (€4,4 miljoen) beneden het landelijk gemiddelde van 30% tekort.

Omzetgarantie en meerkosten corona

Gemeente Oss heeft de omzetgarantie en meerkosten Corona regelingen toegepast zoals opgenomen in het driesporenbeleid van de VNG en NBA. Hierbij heeft ook de afwikkeling van deze kosten plaatsgevonden middels het driesporenbeleid waarbij de meerkosten in kaart zijn gebracht middels een bestuur verklaring en de omzetgarantie achteraf is afgerekend met de werkelijke bestedingen.

Domein	Realisatie 2019 (x €1.000)	Realisatie 2020 (x €1.000)	Begroting 2020 (x €1.000)	Begroting 2021
Jeugdzorg	29.545	29.465	30.897	30.404
WMO individuele voorzieningen	12.231	13.689	13.252	12.930
WMO collectieve voorzieningen	11.131	12.108	12.811	12.076
WMO begeleiding en dagbesteding	7.796	10.684	10.287	10.145
WMO beschermd wonen	17.921	16.569	21.548	19.414

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Uitkomsten sociaal domein liggen in lijn met voorgaand jaar

Wijzigingen in centrumregeling WMO regio Brabant Noordoost-Oost leiden niet tot aanpassingen in ons oordeel

Met ingang van 1 januari 2020 is de centrumregeling WMO regio Brabant Noordoost-Oost gewijzigd waardoor de deelnemende gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor het verzorgen van betalingen aan de zorgaanbieders. Voor de controle heeft gemeente Oss zelfstandig productieverantwoordingen verzameld en geïnterpreteerd.

Uit onze controle hierop blijken geen fouten of onzekerheden.

Te hanteren foutmarge in rapportage SVB

Ten aanzien van de pgb-bestedingen Jeugdzorg en WMO constateren we dat de externe accountant van de SVB diverse bevindingen heeft geconstateerd ten aanzien van rechtmatigheid. De landelijke foutpercentages zijn specifiek gebaseerd op de materiële fouten. Op basis van de eerder uitgebrachte projectbrieven is de verwachte fout berekend voor de gemeente. De totale onzekerheid op basis van de rapportages van de SVB is €94.000. Dit bedrag is als onzekerheid aangemerkt binnen onze controle.

Uit de regioverantwoording Jeugd komen de volgende onzekerheden naar voren:

Onzekerheden uit LTA, niet gecontracteerde zorg en maatwerk

In de financiële verantwoording zijn lasten opgenomen voor LTA (landelijk transitiearrangement, niet gecontracteerde zorg en maatwerk) van €4,4

miljoen. Voor deze kosten is het niet mogelijk om prestatielevering vast te stellen. Dit op basis van specifieke afspraken die veelal direct worden doorverwezen. In de regioverantwoording is alleen de juistheid van deze kosten gecontroleerd. Voor het maatwerk is vastgesteld dat is voldaan aan het protocol voor declareren van maatwerk. Derhalve zijn deze zorglasten als onzekerheid in de controle aangemerkt.

JeugdzorgPlus heeft een nieuwe penvoerder

Vanaf 2020 gemeente 's-Hertogenbosch geen penvoerder meer voor de zorgstroom JeugdzorgPlus. Wij hebben de verantwoording verkregen van de nieuwe penvoerder, gemeente Roermond. Hieruit bleken geen bevindingen. In de financiële verantwoording zijn lasten opgenomen van 0,7 miljoen voor gemeente Oss.

Inzet transformatieopgave verlengd tot 1 april 2021

De inzet van de transformatieopgave vanuit de centrumregeling is verlengd naar 1 april 2021. Voor drie projecten is de afgesproken escalatieladder ingezet. Van het gehele budget van € 11,8 miljoen is in totaal € 5,8 miljoen besteed, waarvan € 1,9 miljoen in 2020. Voor gemeente Oss zijn de lasten in 2020 € 340.000. De resterende middelen die na 2023 niet zijn ingezet vloeien terug naar de deelnemende gemeenten op basis van de inleg.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Financiële positie
- Sociaal domein
- Ruimtelijk domein
- Getrouwheid
- Rechtmatigheid
- Informatiewaarde
- Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Schattingen sociaal domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2020 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Beoordeling 2020	Beoordeling 2019	Toelichting
Nog te betalen kosten zorgleveranciers	●	●	De nog te betalen kosten bestaan uit de afrekening met de centrumregeling en de afrekeningen met zorgaanbieders. Hierin hebben wij geen bevindingen geconstateerd
Nog te innen eigen bijdrage WMO (CAK)	●	●	Wij constateren dat de nog te innen eigen bijdrage CAK correct in de jaarrekening is verwerkt.
Vordering/schuld PGB	●	●	Wij constateren dat de verwachte pgb-lasten, inclusief balanspositie, correct in de jaarrekening is verwerkt.
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken	●	●	Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de inbaarheid van debiteuren sociale zaken.
Waardering leningen sociale zaken	●	●	Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering

Controleverschil

Voorzichtig

Evenwichtig

Optimistisch

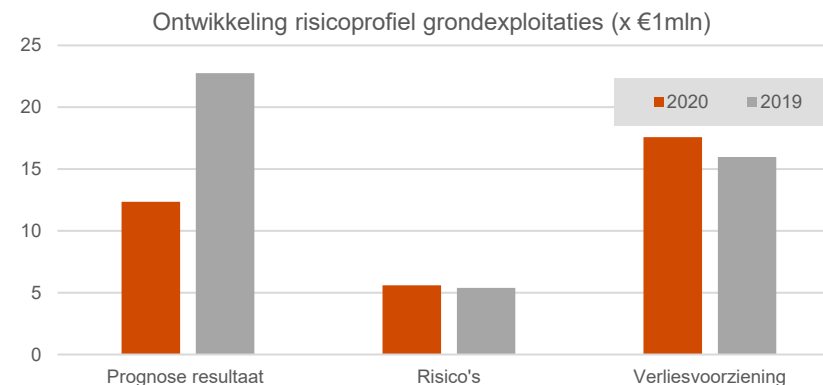
Controleverschil

Ontwikkelingen in het ruimtelijk domein

Het ruimtelijk domein binnen gemeente Oss is volop in beweging. Naast de vaststelling van een drietal nieuwe exploitaties zien we hoge realisaties op bestaande plannen. Over 2020 zijn een totaal van €11,3 miljoen aan lasten, €42,9 miljoen aan baten en €14,4 miljoen aan winstnemingen gerealiseerd op onderhanden projecten. Dit leidt tot een afname in boekwaarde naar €6,5 miljoen (2019: €25,4 miljoen)

De voorziening voor negatieve grondexploitaties is gestegen tot €17,6 miljoen (2019: €16,0 miljoen). Deze voorziening bestaat voornamelijk uit de projecten:

- Walkwartier (€11,6 miljoen)
- Schelversakker (€1,7 miljoen)
- Talentencampus (€1,1 miljoen)
- Kapelaan Naustraart (€0,8 miljoen)
- Centrumplan Lith (€0,5 miljoen)
- Binnenhaven Elzenburg (€0,5 miljoen)

Projectbeheersing is op orde, doorontwikkeling vraagt aandacht

Wij hebben vanuit de controle op de grondexploitaties ook, in beperkte mate, gekeken naar de projectbeheersing. We zien hierbij een organisatie die actief stuurt op planexploitaties en de daarmee samenhangende risico's.

Uit besprekingen en onderbouwingen hebben wij geconstateerd dat er voldoende aandacht is voor de inrichting van projectbeheersing. Gelet op de ambities van gemeente Oss op de doorontwikkeling van grote toekomstige nieuwe plannen, is de verdere doorgroei van de kwaliteit en capaciteit van projectbeheersing een belangrijk aandachtspunt.

Ontwikkelingen in het ruimtelijk domein

Uw actieve grondexploitaties lopen op hun eind

De in de grondexploitaties geprognostiseerde winsten nemen na 2020 substantieel af. De oorzaak hiervoor is het op zijn eind lopen van een groot deel van de bestaande grondexploitaties.

In respons zijn gedurende het boekjaar 2020 twee nieuwe projecten als actieve grondexploitatie geopend. Dit betreffen Oijense en Herontwikkeling Kapelaan Nausstraat. Deze winstverwachting op deze grondexploitaties is te laag om de afnemende geprognostiseerde winsten te compenseren. Wij hebben de uitgangspunten bij de nieuwe grondexploitaties in detail gecontroleerd en stemmen hiermee in.

Project Heesch West is in 2020 niet in exploitatie gebracht

Naar aanleiding van diverse reacties op het voorontwerp bestemmingsplan van Heesch West zijn in 2020 verschillende planverbeteringen en onderzoeken uitgevoerd op het gebied welke worden voorgelegd aan de Commissie m.e.r. en later aan het bestuur van de GR en de colleges van Burgemeester en Wethouders van de betrokken gemeenten.

Afronding van het ontwerpbestemmingsplan wordt nu beoogd in het derde kwartaal van 2021. Hierdoor is de uitgifte van gronden nog niet gestart zoals gepland eind 2020. Aan de andere kant is er concrete belangstelling bij bedrijven om zich op Heesch-West te vestigen

De grondexploitatie van Heesch-West is ultimo 2020 geactualiseerd. De actualisatie en ontwikkelingen hebben op het eindsaldo per ultimo 2029 geen significante impact. Het verwachte verlies van €43,7 miljoen (eindwaarde) is nog steeds actueel. Het aandeel van gemeente Oss in het project is 30%.

De gemeente heeft daarvoor een voorziening van €13,1 miljoen opgenomen.

Wij kunnen instemmen met de actualisatie van de onderliggende grondexploitatie berekening.

De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig ingeschat

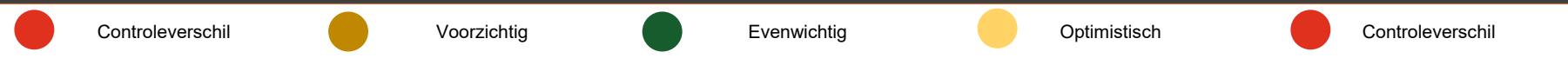
De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, de zogenaamde jaarschijven, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld en vinden de inschatting evenwichtig.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig ingeschat

Schatting	Beoordeling 2020	Beoordeling 2019	Toelichting
Gehanteerde rekenrente	●	●	De gehanteerde rekenrente ligt op 1%. Uit een herrekening door de gemeente is gebleken dat de feitelijk rente uitkomt op 1,03% en is daarmee doorgevoerd.
Kostenstijging	●	●	De externe en interne kostenstijgingen zijn vastgesteld op 2%. Dit is een stijging van 0,5% ten opzichte van 2019. Wij beschouwen deze uitgangspunten als evenwichtig.
Opbrengstenstijging	●	●	De opbrengstenstijging is vastgesteld op 1% voor industrie en 1,5% voor woningbouw. Dit is in lijn met voorgaand jaar en evenwichtig.
Gehanteerde programmering	●	●	De gemeente heeft rekening gehouden met woonwensen in de regio, resultaten uit het verleden en de toekomstige verwachte behoefte.
Verkoopprijzen	●	●	De verkoopprijzen bepaalt de gemeente per exploitatie door middel van de taxatiecommissie. Het is de gemeente toegestaan om een beperkte afwijking van deze prijzen te hanteren afhankelijk van bepaalde variabelen, zoals de ligging van de kavel.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken**
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid**
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Schattingen jaarrekening zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2020 beoordeeld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schatting	Beoordeling 2020	Beoordeling 2019	Commentaar
Waardering financiële vaste activa	●	●	Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
Waardering debiteuren en overige uitzettingen	●	●	Het college heeft voor de verschillende debiteuren en overige uitzettingen een inschatting gemaakt ten aanzien van de inbaarheid. Hier zijn geen bijzonderheden geconstateerd.
Juistheid en volledigheid overige voorzieningen	●	●	Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
Volledigheid overlopende passiva en overige schulden	●	●	Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Bevindingen geconstateerd bij rechtmatigheid Europese aanbestedingen.

In onze controle op de naleving van Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij onzekerheden in rechtmatigheid geïdentificeerd ten hoogte van €499.697. Het gaat hier om twee contracten waarvan de oorspronkelijke aanbestedingsprocedure niet herleidbaar is. Dit is tevens door uw eigen interne controle opgemerkt.

Bevindingen in het kader van de nationale aanbestedingswet leiden niet tot een onrechtmatigheidsfout die meeweegt in ons oordeel. We moeten deze wel rapporteren. Wij hebben geen onrechtmatigheden in het kader van de nationale aanbestedingswet geconstateerd.

We vragen uw aandacht voor de onderbouwing en dossiervorming van gevolgde aanbestedingsprocedures. Het proces inzake de controle van aanbestedingen kan worden verbeterd. Specifiek bevelen we aan dat de primaire afdelingen een vaste opbouw van het dossier met een checklist (topsheet) toevoegen waaruit overwegingen om te komen tot een rechtmatige aanbesteding zichtbaar worden aangetoond.

Tot slot blijft inhuur van medewerkers een aandachtspunt als gevolg van de wijziging in de aanbestedingswet sinds 2016. Het risico bestaat dat individuele contracten ten onrechte niet gezamenlijk zijn aanbesteed, wat leidt tot het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Uit onze controle hebben we geen dergelijke situatie voor gemeente Oss geconstateerd.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid**
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Begrotingsrechtmatigheid is toegelicht in de jaarrekening

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Is op programma of kredietniveau niet meer besteed dan waar u als raad toe besloten heeft. Overschrijdingen zijn in sommige gevallen onrechtmatig.

Onderstaand hebben wij de overschrijdingen opgenomen en weergegeven of deze wel of niet meewegen in ons oordeel bij de jaarrekening.

Programma/krediet	Lasten werkelijk (x €1.000)	Overschrijding ten opzichte van begroting (na wijziging) / krediet (x €1.000)	Telt overschrijding mee voor het oordeel?	Toelichting
Programma 11	2.286	117	Nee	Begrotingsoverschrijding is passend binnen bestaand beleid.

Kolom primitieve begroting in de jaarrekening sluit niet met de primitieve begroting

Bij de aansluiting van de kolom primitieve begroting in de jaarrekening hebben wij geconstateerd dat deze kolom niet aansluit met de primitieve begroting 2020. Dit is veroorzaakt doordat gedurende het jaar nog begrotingswijzigingen zijn geboekt in LIAS maar niet in het primitieve document zijn verwerkt. In de eerste financiële tussenrapportage is het verschil toegelicht en bekrachtigd door de gemeenteraad. Derhalve kunnen wij instemmen met deze verwerkingswijze.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- **Jaarstukken**
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
- Informatiewaarde**
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

De (financiële) impact van Covid-19 op gemeente Oss

Aan het begin van 2020 hadden nog weinigen gehoord van het nieuwe coronavirus Covid-19. In een paar maanden tijd leidde het tot een wereldwijde pandemie. Het coronavirus heeft een onvoorstelbare impact op het openbare leven en op het persoonlijke leven van velen. Van economie tot veiligheid en van cultuur tot het welzijn van inwoners zelf. Dat het nog niet voorbij is, ondervinden we recentelijk.

Gemeente Oss heeft een specifiek hoofdstuk ingericht ten aanzien van de impact van Covid-19

Voor specifiek inzicht en monitoring van de impact van de Coronacrisis heeft de gemeenteraad van gemeente Oss ingestemd met de instelling van een (tijdelijk) hoofdstuk 'Covid-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's', die het college in de reguliere P&C-documenten opneemt.

De financiële impact van Covid-19 is fors, maar tegenover deze kosten staan voor een deel (te) ontvangen compensaties vanuit het Rijk

Het college heeft in het voornoemde hoofdstuk zo goed als mogelijk een overzicht gegeven van de Coronaeffecten voor gemeente Oss. Hierbij zijn de effecten uitgesplitst naar een aantal groepen (financiële compensatie vanuit het Rijk, financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's door COVID-19 crisis) inkomstenderving, kosten etc.).

De nadelige financiële impact de financiële ondersteuningsmaatregelen wordt geschat op €19,6 miljoen. Tegenover deze kosten staan de ontvangen compensaties vanuit het rijk (21,2 miljoen). Het betreft bijvoorbeeld compensatie voor de TOZO-regeling, maar ook middelen voor de uitvoering van diverse maatregelenpakketten via de algemene uitkering.

Er resteren uiteraard onzekerheden en risico's

Op basis van eerdere compensaties concludeert het college dat het kabinet er in deze overbruggingsfase er alles aan doet om de gevolgen voor gemeenten van de coronacrisis zoveel mogelijk te compenseren. Het risico op die onderdelen is daarmee vooralsnog beperkt. Dat neemt niet weg dat er een risico bestaat dat deze steun een keer ophoudt danwel (veel) minder wordt. Onduidelijk is ook hoe tijdelijk de verslechtering zal zijn. In het hoofdstuk 'Covid-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's' én in de paragraaf weerstandsvormen en risicobeheersing worden gerelateerde risico's uitgelicht.

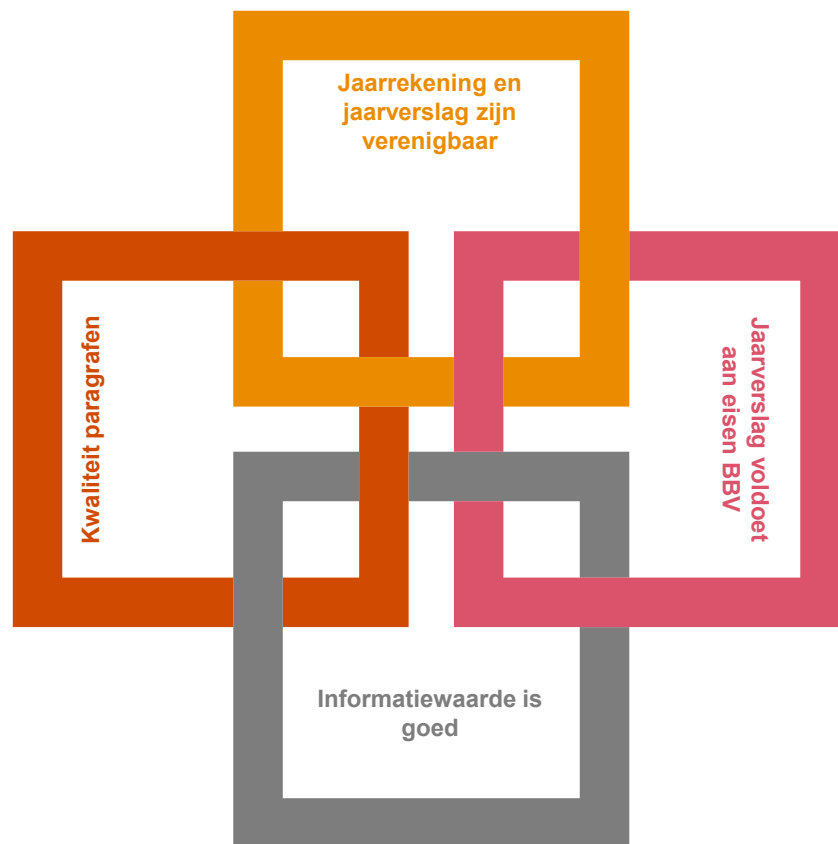
Covid-19 heeft niet geleid tot onrechtmatigheden of bevindingen ten aanzien van getrouwheid

In de aanloop van de jaarrekeningcontrole tot en met de eindejaarscontrole hebben we in gesprekken met u en uw organisatie gesproken over de gevolgen van Covid-19 op uw jaarrekening(controle). Voor het zomerreces hebben we een 'praatplaat' met de gemeente gedeeld en vlak na de zomer ook een 'actieplan'. Deze waren beide bedoeld om gemeente Oss handvatten te geven om nader te analyseren op welke domeinen een potentieel (materieel) risico bestond in het kader van getrouwheid en rechtmatigheid. Dit met het doel om acties te onderkennen om eventuele fouten en onzekerheden te voorkomen.

We concluderen dat gemeente Oss tijdig de juiste acties heeft ingezet om fouten en onzekerheden te voorkomen. We hebben in dat kader dan ook geen onrechtmatigheden of bevindingen ten aanzien van getrouwheid geconstateerd boven onze rapporteringstolerantie van €365.000.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
  - Financiële positie
  - Sociaal domein
  - Ruimtelijk domein
  - Getrouwheid
  - Rechtmatigheid
  - Informatiewaarde
  - Speerpunten
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

De kwaliteit van uw jaarverslag is goed

Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar

Wij hebben vastgesteld, op grond van de verkregen informatie in onze controle, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn.

Jaarverslag voldoet aan eisen BBV

In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag volledig voldoet aan het BBV.

Kwaliteit paragrafen

Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. De informatiewaarde binnen deze paragrafen is goed. Uw paragrafen geven een goed inzicht in de relevante onderwerpen voor gemeente Oss.

Informatiewaarde is goed

De algemene leesbaarheid van de jaarrekening is goed. In de jaarrekening zijn toelichtingen gestructureerd opgenomen en gekoppeld aan de doelstellingen.

De toelichtingen zijn op een laag detailniveau opgenomen. Dat maakt de teksten concreet, echter is het hierbij wel belangrijk om het grote geheel van het beleid in het achterhoofd te houden.

Bij de toelichting op de financiële verschillen in het jaarverslag wordt zoveel mogelijk teruggepakt op de analyse bij de realisatie op het beleid. Hierbij wordt de koppeling zo goed mogelijk zichtbaar gemaakt. In de analyse 2020 is ook de koppeling naar het beleid goed te volgen.

In het bijzonder geeft het nieuwe hoofdstuk 'Covid-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's' een gemotiveerd overzicht in de financiële effecten van Covid-19, ondersteuningsmaatregelen en risico's voor gemeente Oss.

We zien een sterke verbetering in de diepgang waarmee incidentele baten en lasten worden toegelicht. Hiermee heeft u de informatiewaarde van uw jaarstukken vergroot.

Speerpunten van de raad

In onze natuurlijke adviesrol dragen wij bij aan het verder versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad. Jaarlijks geeft de rekeningcommissie ons een aantal speerpunten mee voor de controle. De speerpunten van 2020 betroffen:

- Inzichtelijk maken van nieuwe exploitatiestromen met betrekking tot Covid-19 inclusief de inrichting van de beheersing
- Rapporteren over de impact van reguliere exploitatiestromen door Covid-19, denk aan reguliere subsidies en inkopen

In onze rapportage interim-bevindingen gedateerd op 15 oktober 2020 gaven wij u nader inzicht in de impact van Covid-19 voor uw gemeente. Binnen de rapportagecyclus van gemeente Oss wordt nadrukkelijke aandacht gegeven aan de financiële effecten van Covid-19. Het meest recente voorbeeld hiervan is het hoofdstuk Covid-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's zoals opgenomen in de jaarstukken. Wij bevestigen dat het hierin getoonde beeld overeenkomt met de door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Gemeente Oss heeft diverse ondersteuningsmaatregelen beschikbaar gesteld aan haar ondernemers, cultuur- en welzijnsorganisaties. De raad is meegenomen in de besluitvorming hieromtrent.

Wij concluderen dat de ambtelijke organisatie in 2020 handelde binnen de kaders gesteld door de Raad.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing**
  - Fraude en wet- en regelgeving
  - Verantwoording
  - Ontwikkelingen

Kwaliteit van uw interne beheersing

Wij hebben geen nieuwe significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd.

In onze rapportage interim-bevindingen 2020 hebben wij ons beeld gegeven van de interne beheersing van uw gemeente. Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole hebben wij geen nieuwe belangrijke aandachtspunten in de interne beheersing geconstateerd.

Voor zover wij bevindingen hebben in de controle met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking, melden wij die. Wij hebben er geen specifiek onderzoek naar gedaan. Bij onze controle is in dit opzicht niets naar voren gekomen.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
  - Fraude en wet- en regelgeving
  - Verantwoording
  - Ontwikkelingen

Fraude, omkoping en corruptie en naleving van wet- en regelgeving

Onze observaties ten aanzien van frauderisico's en risico's op het niet naleven wet en regelgeving en (mogelijke) fraude-indicaties.

We hebben de beoordeling door het management van de frauderisico's en de risico's in verband met niet naleven van wet- en regelgeving geëvalueerd.

Als onderdeel van onze controlewerkzaamheden hebben wij het interne controle-omgeving rond de preventie en opsporing van fraude en het naleven van wet- en regelgeving beoordeeld. Aangezien het voorkomen en opsporen van fraude de primaire verantwoordelijkheid is van het management en degenen die belast zijn met governance, verwachten wij dat er een bepaald minimaal niveau van interne controle is, rekening houdend met de omvang en de complexiteit van de organisatie en haar activiteiten.

Tijdens de controle van de jaarrekening 2020 zijn geen aanwijzingen van fraude onder onze aandacht gekomen.

Wat u moet weten over fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving berust zowel bij het bestuur van de gemeente als het management. [In deze video](#) gaan we in de op deze verantwoordelijkheden.

Als uw accountant is het onze verantwoordelijkheid om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het van toepassing zijnde wettelijke en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven.

Ons zijn geen gevallen van niet naleving van wet- en regelgeving bekend

Tijdens de controle van de jaarrekening 2020 zijn geen gevallen van het niet naleven van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

Rechtmatigheidsverantwoording als kans

Rechtmatigheidsverantwoording verdient hogere prioriteit.

Hoewel de wettelijke kaders nog niet definitief zijn, moet het college over 2021 een rechtmatigheidsverantwoording afgeven, als onderdeel van de jaarstukken. In onze eerdere rapportage hebben wij u geadviseerd hier alvast op voor te sorteren, omdat dit aandacht en eventuele wijzigingen vereist van uw organisatie.

Een kans om de beheersing van de organisatie te verbeteren.

De interne controle rapporteert periodiek aan het college over de opvolging van bevindingen en geeft een beeld van de (on)rechtmatigheden over de betreffende periodes zoals geconstateerd bij de eigen interne controle. Dit is een goede basis om tot een rechtmatigheidsverantwoording te komen.

Dit betekent wel dat gemeente Oss hiervoor sterk steunt op haar derde lijn volgens het 'three lines'-model. In onze visie is de invoering ook een kans om de beheersing controleerbaar in de primaire processen (eerste lijn) en tweede lijn (control) verder te ontwikkelen. Naarmate de interne beheersing verder richting de eerste lijn zit, verschuift immers de beheersing van detectief (fouten herstellen) naar preventief (fouten voorkomen). Deze visie sluit aan met uw eigen ambitie.

Dat kan nog verder worden versterkt door digitalisering van beheersmaatregelen in applicaties, de basis van de IT-beheersing op orde te brengen en door inzet van tools voor continue monitoring.

Doorontwikkeling interne controlefunctie

Wij hebben de voorbereidingen op de rechtmatigheidsverantwoording met afdeling F&C doorsproken en documenten doorgenomen. Uit eerder overleg bleek dat het Key Control Dashboard (KCD) in prominente rol zou vervullen bij het uitwerken van significante financiële processen, risico's en beheersmaatregelen. Dit zou een structurele basis vormen voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Per 1 april is het contract met KCD opgezegd. De oriëntatie naar een vervangend systeem is in volle gang, waarbij in bijzonder aandacht besteedt wordt aan de link tussen inrichting van rollen, risico's, beheersing en inzicht. Wij benadrukken het belang van de koppeling naar het (financiële) rechtmatigheidskader. Door een zichtbare koppeling naar rechtmatigheidsaspecten wordt uw interne controlekader toetsbaar.

- ≡ Aanbiedingsbrief
- i Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- ≡ Jaarstukken
- 👁 Interne beheersing
- 📈 Ontwikkelingen
- Vooruitblik extern

Ontwikkelingen voor uw organisatie

We hebben de belangrijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving met de organisatie besproken. Via onze rapportages brengen wij u onze observaties en aanbevelingen over status en voortgang die u treft ten aanzien van deze ontwikkelingen.

Vooruitblik ontwikkelingen voor gemeente Oss

Mogelijke acties met betrekking tot de omgevingswet

Inmiddels is een besluit genomen dat per 1 januari 2022 de omgevingswet in werking treedt. Voor die tijd is het van belang dat alle processen binnen de gemeente in lijn gebracht wordt om de 'live' gang per 1 januari 2022 mogelijk te maken.

Recent wordt er steeds meer aandacht gevraagd dat de nieuwe omgevingswet succes kan hebben als alle elementen, op zowel ICT als financieel gebied, juist werken. Hiervoor moet voldoende tijd worden vrijgemaakt om dit te testen. Of er gehoor gegeven wordt aan de oproepen is nog niet duidelijk.

Wij raden u aan om kennis te nemen van [Route 22](#), een roadmap geïntroduceerd door de VNG om belangrijke mijlpalen in het kader van de invoering van de omgevingswet te identificeren en uit te voeren.

Versnelling aanpak woningbouw en bedrijventerreinen

Op 28 mei 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd de inrichting van een 'Taskforce versnelling aanpak woningbouw en bedrijventerreinen'. In december 2020 presenteerde de taskforce haar eerste analyses en 13

aanbevelingen op 5 deelprojecten, zijnde de strategische uitvoeringsagenda, het portfoliomanagement, het beheer en uitvoeren van onderhanden werk, nieuwe financiële instrumenten en participatie met relevante partijen. Wij onderschrijven de organisatorische adviezen tot het opstellen van een structuurvisie en een nota kostenverhaal zoals benoemd in het rapport. Het is van belang de voortgang en status van de adviezen te monitoren en te zorgen voor voldoende kwaliteit en capaciteit voor verdere uitwerking.

- ≡ Aanbiedingsbrief
- i Kernboodschappen
- ☆ Conclusie controle
- ≡ Jaarstukken
- 👁 Interne beheersing
- ⚡ Ontwikkelingen

⊙ Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Onafhankelijkheid

Verantwoordelijkheden

Bijlagen

In de bijlagen hebben wij informatie opgenomen die wij vanuit de controlestandaarden aan u moet melden.

Aanbiedingsbrief
Kernboodschappen
Conclusie controle
Jaarstukken
Interne beheersing
Ontwikkelingen
Bijlagen
SiSa
WNT
Materialiteit
Communicatie
Onafhankelijkheid
Verantwoordelijkheden

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2020. Eind 2020 besloot het rijk de te verantwoorden regelingen voor gemeente Oss te verhogen van 5 naar 13 regelingen. Dit heeft tot een toename in de controlelast geleid.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de volgende tabel hebben wij onze bevindingen per regeling opgenomen uitkering opgenomen conform Nota Verwachtingen Accountantscontrole SiSa 2020.

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Onafhankelijkheid

Verantwoordelijkheden

Nr	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E20	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
E21	Tijdelijke regeling circulaire ambachtcentra	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) _gemeentedeel 2020	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

Bijlagen

SiSa

WNT

Materialiteit

Communicatie

Onafhankelijkheid

Verantwoordelijkheden

Nr	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 2, exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet, maar wel identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Tozo 3, exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

- Aanbiedingsbrief
- Kernboodschappen
- Conclusie controle
- Jaarstukken
- Interne beheersing
- Ontwikkelingen

- Bijlagen
  - SiSa
  - WNT
  - Materialiteit
  - Communicatie
  - Onafhankelijkheid
  - Verantwoordelijkheden

Nr	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
LB5B	Regiodeals 3e tranche (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

De strekking van de verklaring bij de jaarrekening (inclusief de SiSa-bijlage) is goedkeurend inzake de getrouwheid en rechtmatigheid

Aanbiedingsbrief
Kernboodschappen
Conclusie controle
Jaarstukken
Interne beheersing
Ontwikkelingen
Bijlagen
SiSa
WNT
Materialiteit
Communicatie
Onafhankelijkheid
Verantwoordelijkheden

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Controlebevindingen WNT verantwoording 2020

Als onderdeel van onze controle hebben wij de nalevering van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen aan topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op:
<https://www.topinkomens.nl>

WNT wijzigt in 2021 nauwelijks

In 2021 verandert er voor de WNT nagenoeg niets ten opzichte van 2020. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid.

- De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €201.000 in 2020 naar €209.000 in 2021.

In de verantwoording van 'Overige functionarissen (op functie) vervalt met ingang van 2021 de verplichte vermelding van de omvang van het dienstverband (van 'datum' tot 'datum').

Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)

	U heeft twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2020
	Alle topfunctionarissen zijn in loondienst. Gedurende het jaar hebben er geen wijzigingen in topfunctionarissen plaatsgevonden
	U heeft in 2020 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd

De controleverklaring bevat een paragraaf inzake overige aangelegenheden over de anticumulatie-bepaling WNT

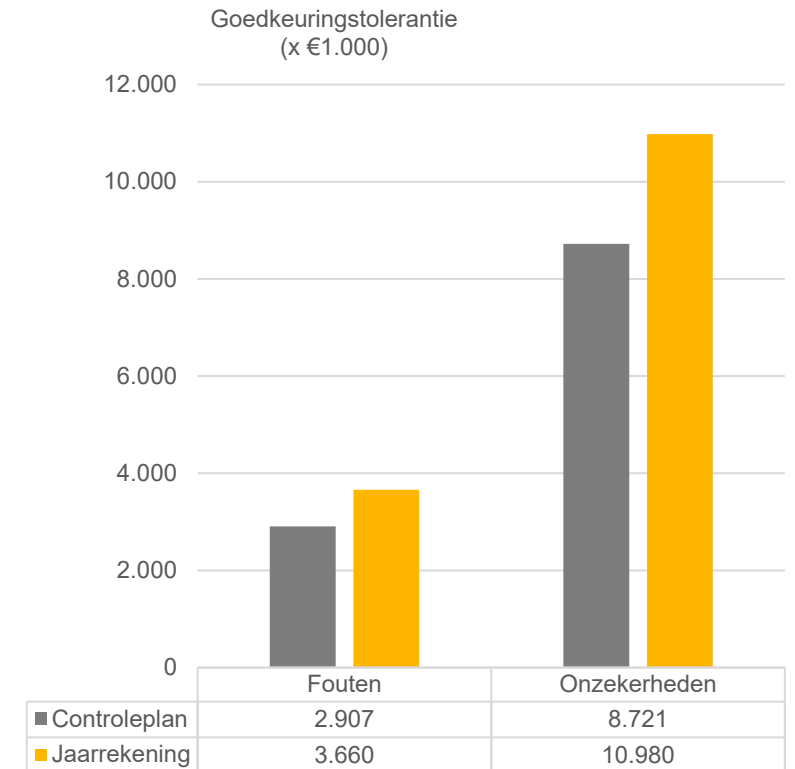
Sinds 2018 gelden specifieke WNT-regels voor de samenloop van uitvoerende topfuncties bij verschillende WNT-instellingen ('anticumulatieregeling'). Deze regeling bepaalt dat het totaal van de bezoldigingen van meerdere uitvoerende topfuncties bij meerdere WNT-rechtspersonen of WNT-instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde algemene wettelijke bezoldigingsmaximum (2020: €201.000). In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepalingen. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij de jaarrekening van Naam instelling in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.

De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’ in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves. Materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van €2,9 miljoen. Materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de tussenrapportage op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar €3,7 miljoen. De stijging van de materialiteit wordt vooral veroorzaakt door de effecten van Covid-19.

Update over onze communicatie met u

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle.		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management.			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op de financiële verslaggevingsproces			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de entiteit.			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.	●		●

≡	Aanbiedingsbrief
i	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
≡	Jaarstukken
👁	Interne beheersing
📈	Ontwikkelingen
	Bijlagen
	SiSa
	WNT
	Materialiteit
	Communicatie
	Onafhankelijkheid
	Verantwoordelijkheden

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

Wij hebben geen opdrachten uitgevoerd die onze onafhankelijkheid bedreigen

Wij hebben onze naleving van externe normen, ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid en het onafhankelijkheidsbeleid van gemeente Oss met betrekking tot onze dienstverlening in 2020 bewaakt en bevestigen dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Gedurende het jaar hebben wij de volgende extra opdracht verricht:

- Advisering in kader van MKB-leningen

Bovenstaande opdracht leidde niet tot afhankelijkheden binnen de controle van de jaarrekening.

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college en de raad voor de jaarrekening

het college is verantwoordelijk voor:

- het opstellen en getrouw weergeven van de financiële positie inde jaarrekening in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- rechtmatige totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties; en voor.
- interne beheersingsmaatregelen die het college noodzakelijk acht om een jaarrekening te kunnen opstellen en rechtmatige totstandkoming van transactie mogelijk te maken, zonder afwijkingen van materieel belang door fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

De raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het proces van de financiële verslaggeving door de gemeente.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen voor de onderbouwing van ons oordeel.

Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen.

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het management en het college bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeente en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeente integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de entiteit worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (de raad) bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste tone at the top;
- het waarborgen dat het seniormanagement en het college passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van de raad wordt gebracht.
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het college op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen.

≡	Aanbiedingsbrief
i	Kernboodschappen
☆	Conclusie controle
≡	Jaarstukken
👁	Interne beheersing
📈	Ontwikkelingen
Bijlagen	
SiSa	
WNT	
Materialiteit	
Communicatie	
Onafhankelijkheid	
Verantwoordelijkheden	

Onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant bestaat uit:

- Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen die een basis voor onze verklaring biedt. Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen. Redelijke zekerheid betekent een hoge, maar niet absolute mate van zekerheid, waardoor wij mogelijk niet alle materiële onjuistheden ontdekken. Onjuistheden kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten. Zij worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.
- Materialiteit heeft gevolgen voor de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van vastgestelde onjuistheden op onze verklaring.
- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten.
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de entiteit, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-

naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;

- het evalueren van het proces dat de directie hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

